

полонізації українського населення через спеціально відкриті для цього польські школи.

Хлопоманство як ідейна течія, проіснувала до початку 60-х рр. XIX ст. і органічно трансформувалась у нову суспільну, культурно-освітню течію, що увійшла в історію під назвою громадівський рух і організаційно оформилась у товариство – «Громада». У громадівському русі об'єднались українофіли Лівобережної, правобережної та Слобідської України та сформували ідейні мотиви українського національного відродження. До Київської громади у січні 1861 р. увійшли польські хлопомани групи В. Антоновича, які заявили про своє бажання спряти «всіма чесними способами моральному й матеріальному розвитку народу», земля якого їх «вигодувала, пісня якого розбудила в ньому перші серцеві думи, з яким, врешті-решт...», «вони повинні зійтися в майбутньому громадському житті».²⁹ Але не усі польські хлопомани увійшли до Київської громади. Більшість у переддень нового польського повстання повернулись у нелегальні польські товариства. М. Драгоманов пояснював цю обставину страхом польських патріотів «нової Хмельниччини, Коліївщини». І цей страх «убив польське українофільство».³⁰ Наразі В. Антонович очолив Київську громаду та разом із своїми однодумцями-хлопоманами, взяв активну участь у реалізації українського проекту.

УДК 008:005.336.4

КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НАЦІЇ

Анна Базовська

(Науковий керівник – **В. Малімон**)

(**м. Івано-Франківськ**)

У статті розвинуті міркування про всеохоплююче значення культури у формуванні ідентичності нації. Розглядаються взаємовпливи культурних феноменів, їх зв'язок з усіма суспільними процесами. Фокусується увага на культурі як морально-етичній основі нації. Наголошується на відповідальності держави за розвиток національної культури.

Ключові слова: *культура, духовність, національна ментальність, ідентичність.*

²⁹ Матеріали для бібліотеки В.Б. Антоновича (З приводу двадцятої річниці з дня його смерті) / Зібрав і зредагував Д. Багалій. – К.: ВУАН, 1929. – С. 35.

³⁰ Драгоманов М.П. Политические сочинения. / М.П. Драгоманов; под. ред. И.М. Гревса и Б.А. Кистяковского. – Москва: Типограф., Т-ва И.Д. Сытина, 1908. – Т.1. – С. 259.

Кожна нація протягом століть формує власну культуру. Розвиваючи її, вдосконалюючи, вона тим самим стверджує власну ідентичність, неповторність з-поміж інших націй. Про життя тієї чи іншої нації, найбільш яскраво заявляють її традиції, культура, особлива ментальність, стиль життя та побут, котрий і проявляється в національних культурних традиціях. До того ж, у проявах культури – художньому мистецтві, музиці, архітектурі відображається дух часу та самого народу. Як стверджує автор «Новітніх будинків Станиславова» Владислав Цесельський: «Якщо розглядати міста в оправі їхнього архітектурного обрамлення, то вони є віддзеркаленням людського руху і діяльності значно виразніше, ніж будь-яка інша виробнича галузь» [2, с. 5].

Отже, культура та рівень її розвитку є головним індикатором усвідомлюючої себе нації. Від рівня розвитку культури, як і від рівня освіченості нації, залежить і міжнародний імідж кожної гідної держави. Адже існування самої держави теж нерозривно пов'язане з розвитком суспільного життя нації та досягнення нею певного рівня культурно-естетичного розвитку. Як показує історичний досвід еволюції європейських суспільств, культура у всіх її проявах та формах завжди була нерозривно пов'язана з усіма суспільними процесами, відіграючи роль як чинника розвитку суспільства, так і відображаючи у собі усі історичні події та зміни суспільно-політичної реальності.

На наш погляд, перше з чого ми довідуємося про чужу державу та її самобутність є саме культура. Тобто, література, музика, архітектура, народні культурні традиції представлені у численних музеях, танцях та навіть в культурі споживання їжі. Це саме те, що цікавить пересічного туриста та тих, хто прагне познайомитися з життям цього етносу ближче. Іншими словами, мистецтво та традиції кожної країни виступають в якості візитних карток нації, яскрава ідентичність яких надзвичайно важлива у наш час стирання етнічно-культурних кордонів.

Надзвичайно важливою є також духовна, морально-етична основа нації, без котрої, є неможливим і її подальший розвиток, нагромадження інтелектуального капіталу та навіть науково-технічний прогрес, яким характеризується епоха сучасного світу. Адже без духовного підґрунтя та без глибокого усвідомлення нацією своєї неповторності, глибини своїх коренів, стає майже неможливим її незалежне існування. Як приклад: «Абітурієнт немuzичного університету в сучасній Японії повинен знати 200 народних пісень. Це є духовним фундаментом нації, яка себе поважає» [3, с. 5].

Переконані, що досвід інших націй, держав безумовно теж важливий, до того ж в сучасному світі вільної інформації та можливостей він фактично необхідний задля вдосконалення та переходу на новий рівень. Проте, власні традиції, побудовані на особливій національній ментальності, власний досвід нації є безумовно важливішими. Тому не завжди потрібно абсолютно

категорично відкидати досвід попередніх років та навіть століть, особливо такий, який приносить помітні позитивні результати. Тож краще продовжувати їх та розвивати, не оглядаючись на сусідів та їх досвід, лише трансформуючи власні неповторні традиції до вимог часу.

Це стосується, у першу чергу, освіти і науки, професійного мистецтва та усіх тих галузей, що становлять основу інтелектуального капіталу нації.

Як відомо, Україна надзвичайно багата своїми національними культурними традиціями. Також для нашого народу характерні духовна глибина, значна кількість талановитих особистостей, самобутня філософія, література, народне мистецтво та ремесла. Характеризуючи культуру нашої держави, можна із гордістю визнати, що за своїм багатством та глибиною вікових традицій, дивом збережених до наших днів, мало якій нації поступається.

Не маючи довший період власної незалежності, до того ж переживаючи важкі для народу періоди підкорень іншими державами, наш народ все ж-таки зміг не лише донести до сучасних поколінь давні культурні традиції, а й заявити про себе світові в обличчях таких відомих діячів культури, як Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка, І. Котляревський, К. Білокур, М. Лисенко, С. Людкевич, М. Скорик та багато інших. Саме ці поети, письменники, художники, композитори представляли та представляють нашу націю на світовому поліетнічному просторі. Такі відомі співаки, як С. Крушельницька, М. Менцинський, З. Кушплер підкорили оперні сцени Європи та Америки, гідно представляючи Україну та її незламну, духовно багату націю. Усі ці здобутки, думаю. Із впевненістю можна вважати нашим інтелектуальним капіталом, адже, класичне високе мистецтво, на мій погляд, відноситься не лише до сфери прекрасного й духовно-емоційного, а й являється сферою інтелектуальної праці, лише завдяки якій можливо справді розвинути власний талант.

Маючи певні негаразди в економічно-політичній сфері нашій державі слід опиратися на свої сильні сторони, якими власне і є культура, а також освітня сфера та спортивні досягнення.

Збереженню та розвитку майбутніми поколіннями культурних традицій, професійному розвитку мистецтва безумовно сприяє наявність культурних закладів, а також спеціальних шкіл, студій та інших закладів навчання дітей і молоді. Адже саме вони – майбутні покоління – і є майбутнім самої нації, майбутніми представниками держави. Як зазначає науковець В. Гошовська у своєму підручнику з елітознавства [1], від глибоко продуманої та ідеально розробленої системи виховання й освіти залежить можливість побудови ідеальної держави.

Переконані, що завдяки якісній освіті стає можливим гідне життя держави, у тому числі й економічне. Оскільки від наявності високопрофесійних спеціалістів залежить ефективність усієї суспільної взаємодіяльності, а, отже, і добробут. А становлення рівня професіоналізму

прямо пропорційно залежить від якості освіти. Важливим є також збереження наявних спеціалістів у межах нашої держави, адже, масово виїжджаючи за кордон вони працюють на чужу державу та чужий престиж.

Усе це стосується і сфери культури, яка будучи візитівкою нації в обличчі талановитих поетів, письменників, музикантів, художників, при створенні усіх необхідних умов для свого розвитку та гідного життя, здатна підняти славу нації та її міжнародний престиж.

Наявність розвиненої мережі закладів культури важлива і не лише для людей мистецтва чи тих, хто обрав його як майбутню професію, а й для усіх громадян, членів цивілізованого суспільства. Адже рівень культурної обізнаності народу, його відкритість до прекрасного здатні підняти суспільну свідомість на якісно новий етично-моральний рівень. До того ж, знання власної історії, традицій, своєї культурно-мистецької спадщини допомагають нації краще усвідомлювати свою ідентичність. Отже, народ творить культуру, а культура стверджує націю.

Брак підтримки державою розвитку культури, мистецтва, недостатнє фінансування закладів культури та їх технічного оснащення, інших необхідних речей, може призвести до культурно-інтелектуального занепаду нації та загрожувати її подальшій деградації.

До того ж, саме культура є потужним інструментом як виховання та розвитку членів суспільства, так і можливим інструментом впливу і навіть зброєю в руках ворогів, загарбників. Так, сусідні держави-загарбники, намагаючись заборонити українську мову, знищити традиції, культурну спадщину та припинити її розвиток, підкоряли собі наші території, позбавляючи їх незалежності, власної державності. Апробованою політичною тактикою стало насадження власних культурних традицій, презентація власного мистецтва як чогось вищого, довшого, довшого, позбавляючи цим самим націю своєї ідентичності.

На щастя, нам довелося зберегти і пронести крізь віки нашу національно-культурну неповторність завдяки сильним і талановитим особистостям, котрі залишили в культурі та історії вагомий слід.

Таким чином, культура являється фундаментом існування самої нації. Культурні чинники мають велике значення для створення гармонійного соціального середовища, підвищення його інтелектуально-духовного потенціалу, утвердження гуманітарного спрямування державної політики.

Джерела та література:

1. Гошовська В. Елітознавство : підручник. Київ : НАДУ, 2013. 268 с.
2. Цесельський В. Новітні будинки Станиславова. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 62 с.
3. Шабутін С., Хміль С., Шабутіна І. Зцілення музикою : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. 192 с.